

VJERONAUK PONOVRNO U ŠKOLI Razgovor

Sveuč. prof. dr. Edgar Josef Korherr - Pero Aračić

Pitanje: *Gospodine profesore Korherr, Vi niste "stranac" u Hrvatskoj. Mi smo već imali prigodu susresti Vas i čuti u Đakovu na seminaru za buduće vjeroučitelje. To je i naš tisak zabilježio s pažnjom i određenim zanimanjem. Možemo li nešto iscrpnije čuti o Vama? Da li biste se htjeli predstaviti?*

Odgovor: Roden sam 1928. godine kao sin željezničkog službenika Antona Korherra i njegove supruge Terezije. Do svoje desete i zatim nako svoje sedamnaeste godine rastao sam u Gmündu u južnoj Austriji. Zbog službenog premještaja mojega oca šest godina sam proveo u Kranjskoj (Villach). Maturirao sam na realnoj gimnaziji u Gmündu. Nakon mature postao sam jedan od prvih laika-vjeroučitelja bečke nadbiskupije. Tamo sam službovao u osnovnim, specijalnim i obrtničkim školama, te u srednjim i višim stručnim školama (trgovačka škola, trgovačka akademija). S vremenom sam osposobljen za predavanje vjeronauka u svim vrstama škola koje postoje u Austriji. Usporedo s tim studirao sam na Bečkom sveučilištu gdje sam i doktorirao iz pedagogije doktorskim radom o vjeronauku.

Godine 1962. povjerio mi je kardinal König da kao inspektor nadgledam više od 40 specijalnih škola u bečkoj nadbiskupiji. S tim je bilo povezano i osposobljavanje vjeroučitelja za rad s različitim vrstama invalida: duševnim bolesnicima, učenicima s poteškoćama u učenju, osobama oštećena vida ili sluha, osobama s govornom manom, tjelesnim invalidima, osobama s poremećajem u ponašanju, višestruko oštećenim osobama. Preuzeo sam tu obvezu do godine 1968. i bio sam prvi laik u Austriji kojemu je bilo povjereno nadgledanje vjeronaučne nastave. Usto sam od 1963. do 1970. predavao katehetiku na Visokoj redovničkoj školi St. Gabriel u Mödlingu. Godine 1968. kardinal König me je imenovao voditeljem Katehetskog instituta bečke nadbiskupije i za glavnog urednika časopisa "Christlich-pädagogischen Blätter". Ono prvo sam bio sve do 1976., a ovom posljednjom zadaćom još se ozbiljno bavim. Od 1966. bio

sam, usto, najprije honorarni, zatim redovni profesor pedagogike i pedagogike religije na pedagoškoj akademiji i njezinim ispostavama u Salzburgu i u Klagenfurtu. Godine 1976. primio sam venia docendi za pedagogiku i katehetiku i bio sam imenovan predstojnikom Instituta za katehetiku i religioznu pedagogiju na sveučilištu u Grazu. Vrhunac mojeg dosadašnjeg djelovanja bio je poziv da budem peritus na svjetskoj biskupskoj sinodi godine 1977. koje su zaključci sažeti u "Catechesi tradendae". - Od 1955. oženjen sam Eleonorom Korherr, r. Götzl. Otac sam četvero djece.

Pitanje: *Vi ste poznat i pouzdan znanstvenik. Biste li nam mogli imenovati područja svojega znanstvenog rada? Koja su težišta Vašeg istraživanja i zašto upravo ta?*

Odgovor: Moj je znanstveni rad uvijek bio nekako podređen potrebama katehetskog rada u Austriji. Iz vremena mog djelovanja na specijalnim školama nastali su i neki predlošci i nastavni plan za različite tipove specijalnih škola. Godine 1970. pozabavio sam se obnovom nastave vjeronauka u osnovnim školama. Rezultat je - uz sudjelovanje u stvaranju austrijskoga okvirnog plana za predavanje vjeronauka na osnovnim školama (1968) - bio zbirka knjiga "Vjeronauk između informacije i naviještanja", u čijem se prvom svesku nalazi moj isrpan prikaz o metodici nastave vjeronauka. Pozabavio sam se pitanjem metodike i u sklopu izobrazbe nastavnika i vjeroučitelja. Mali dio metodičkih istraživanja sažet je u svesku "Metodika nastave vjeronauka" (1977). Spomenuti je svezak više od jednog desetljeća bio temeljni predložak za izobrazbu vjeroučitelja u Austriji i doživio je dva velika izdanja.

Iz obrazovanja vjeroučitelja proizašla je knjiga "Praktični rječnik za vjeronauk i katehetiku" (zajedno s G. Hierzenbergerom). Temeljni koncept te knjige, koja je također doživjela dva izdanja, u cijelosti je moj. U tom sam rječniku sâm obradio 637 natuknica. Iz obrazovanja vjeroučitelja i njihove daljnje izobrazbe razvio sam sistem medijskog saveza (teaching package), za dugo vremena jedini na njemačkome govornom području. Pojavio se kao "Medijski paket sv. misa", također u dva izdanja izdavačke kuće "Calig" iz Münchena. Prericanje teoloških spoznaja u katehetsku praksu dovelo je do niza pojedinačnih studija, koji su objavljeni u više od 100 članaka u stručnim časopisima. Protežu se od kateheze o Bogu sve do hagiografije. Ovo posljednje teoretski je bilo objavljeno u jednom nizozemskom časopisu (Mens & boek), a praktički prepričano u emisijama austrijskoga školskog radija. No već se više godina težište

zanimanja usredotočuje na pitanje molitve. Rezultat ovih mojih istraživanja mogao sam objaviti 1991. u osnovnom tečaju molitvene pedagogije "Poučavati u molitvi - učiti moliti".

Između 1970. i 1980. radio sam kao voditelj projekta na izradi vjeronaučnih udžbenika za 5. do 8. razreda. Ovi su udžbenici doživjeli mnoga izdanja, a upotrebljavaju se i u gimnaziji od 1. do 4. razreda. France Skrabl preveo ih je na slovenski i donekle ih prilagodio za slovenske prilike, kao i pripadajuće priručnike za vjeroučitelje.

Djelatnost na Sveučilištu u Grazu zahtijevala je temeljita istraživanja. Njihovo je težište bilo pitanje inkulturacije i međusobnoga odnosa kulture i kateheze. To je istraživanje proizašlo i iz odgovornosti koju sam imao za razvoj školskih programa za visoke škole (1983. školski plan za više opće škole, 1983. školski plan za obrtničke više škole).

Uz te djelatnosti, profesorski rad na sveučilištu donosio je uvijek iznova nove posebne zadatke koje je trebalo ispuniti: katehetska izobrazba svećenika, pitanje katekumenata odraslih itd.

U svim navedenim područjima *jednoj* sam želji poklanjao posebnu pozornost: s jedne strane, bila je to veza između kateheze i diakonije, a, s druge, veza između kateheze i liturgije. Tako sam gotovo kao jedini Austrijanac mogao sudjelovati na razvoju temeljnih odrednica za službe riječi i misna slavlja s djecom kao i za pripadajuće lekcionare. Dao sam svoj prilog i komentarima ovih liturgijskih knjiga. Osim katehetike i vjeronaučne pedagogije, na Teološkom fakultetu u Grazu predviđena su predavanja iz opće pedagogike i odgojne znanosti. Tri su knjige proizašle iz sedamnaestogodišnjega profesorskog rada na ovom području: "Idejno-povijesni i školskopovijesni korijeni obrazovanja u Austriji" (Die ideengeschichtlichen und schulgeschichtlichen Wurzeln des österreichischen Bildungswesens) - 1988, "Pedagoška psihologija za teologe - temelj razvojne psihologije" ("Pädagogische Psychologie für Theologen - entwicklungspsychologische Grundlagen") - 1990, "Od Freuda do Drewermanna. Dubinska psihologija i pedagogija vjeronauka" ("Von Freud bis Drewermann. Tiefenpsychologie und Religionspädagogik") - 1993.

Naravno, sve to ne bi bilo moguće bez velikog broja suradnika i pomagača kojima dugujem veliku zahvalnost.

Pitanje: *Zanimljivo je da Vaša najnovija knjiga ima naslov "Poučavati u molitvi - učiti moliti" ("Betten lehren - beten lernen"). Ona ima više od 400 stranica. Čujemo da se razmišlja o prijevodu na različite jezike.*

Odgovor: Ova je knjiga usitinu plod dugogodišnjih istraživanja i dugogodišnje prakse. O ovoj sam temi držao mnoga predavanja u Austriji, Švicarskoj, Luxemburgu i u bivšoj DDR. Ova su se iskustva slila u ovu knjigu i to u spoznaji koju dugujem svojem duhovnom učitelju Klemensu Tilmanu: "U katehezi smo sve postigli ako učenike uputimo, da su oni kadri moliti; nismo postigli ništa ako oni imaju vrlo široku spoznaju, a ne mogu ili ne žele moliti."

Pitanje: *Već ste duže član istaknutih katehetskih tijela. Možete li nam kazati kojima od njih pripadate i koji je osnovni smjer katehetskog istraživanja u Europi i u cjelokupnoj Crkvi posljednjih desetljeća.*

Odgovor: Najviše katehetsko tijelo jest "Međunarodno katehetsko vijeće" ("Internationaler Katechetischer Rat") u Kongregaciji za kler u Vatikanu. Osnovao je 1975. kao plod poslijekoncilске obnove. Pripada mu 29 članova iz cijeloga svijeta. Oni se biraju na osnovi prijedloga biskupskih konferencija i imaju šestogodišnji mandat. Od početka rada tog vijeća njegov sam član već četiri mandata. Međunarodno se katehetsko vijeće redovito sastaje svake druge godine i na jednotjednome znanstvenom vijećanju obrađuje pitanja od općecrkvenog interesa koja su se pripremala i obrađivala dvije godine unaprijed. U posljednjih 15 godina to su, među ostalim, pitanja specifičnih prilika u kojima žive mladi i kateheze za mlade, katehizacija odraslih, izobrazba vjeroučitelja i katehista, problemi koji proizlaze iz sekularizacije, pitanja katekumena.

Na europskoj razini postoje različita međunarodna katehetska vijeća. Najpoznatije je "Équipe Catéchétique Européenne", koje je osnovano 1950. na međunarodnom katehetskom kongresu u Rimu. Njemu kao redovni članovi pripadaju voditelji nacionalnih katehetskih centara i ustanova, zatim cijeli niz vjeronaučnih pedagoga koji se uzimaju ad personam. To se vijeće redovito sastaje svake druge godine u nekom drugom europskom gradu, a teme kojima su se bavili navedene su u "Christlich-pädagogischen Blätter" 1987, str. 34-38. Od 1977. "Équipe Catéchétique Européenne" bavi se uvijek iznova poglavito pitanjima vezanim za europsku katehezu, osobito s obzirom na očito sve veću sekularizaciju, zatim pitanjima vezanim uz promjene koje se u Europi događaju od kraha komunizma. Tim se pitanjima pozabavilo više kongresa europske biskupske konferencije na kojem je vodeću ulogu imalo drugo europsko međunarodno vijeće: *Konferencija nacionalnih direktora za katehezu.*

I to je vijeće osnovano 1950. na međunarodnom kongresu u Rimu. Dok je središnjica "Équipe Catéchétique Européenne" uvijek tamo

gdje boravi njezin predsjedajući (trenutno je to Strassbourg), vijeće nacionalnih direktora ima središnjicu u Parizu. Ono se bavi pitanjima od općeeuropskoga značenja. Godine 1970. bilo je to pitanje stranih radnika ("Gastarbeiter") i kateheze njihove djece u zapadnoeuropskim državama. Od prije dvije godine to je pitanje europske kateheze. To će pitanje 1993. obradivati i na međunarodnome katehetskom kongresu u Freisingu kod Münchena. Odredbom BK Austrije ja Austriju u tome vijeću zastupam od godine 1969.

Slijedeće međunarodno vijeće jest "*Europski forum za (nastavu) vjeronauk(a)*". Osnovano je na privatni poticaj nadbiskupija Rim, Madrid i München i bavi se pitanjima školskog vjeronauka u višim razredima, pretežno u gimnazijama i sličnim usmjerenjima. Tajništvo se trenutno nalazi u katehetskom uredu nadbiskupije Madrid. Susreti se toga vijeća održavaju u različitim europskim zemljama, a od 1990. u njemu sudjeluju predstavnici istočnih zemalja Srednje Europe. U svim ovim vijećima uvijek iznova razmatraju temeljna pitanja kateheze pod raznim vidicima: pitanje katehetskih sadržaja (često povezano s pitanjem katekizama i udžbenika za vjeronauk), pitanje teološkog, pedagoškog i iznad svega duhovnog obrazovanja kateheta, pitanje postavke i opravdanja vjeronauka u školama, pitanje međuodnosa kršćanske vjere i (sekularizirane) kulture naše sadašnjosti; potrebe, značenja i razvoja kateheze odraslih.

Pitanje: *Je li Vam poznato da smo u Hrvatskoj prije dvije godine započeli s vjeronaukom u školama? Da li biste nam mogli opisati kako je proteklo to uvođenje u Austriji? Koja su Vaša iskustva? Što biste Vi mogli navesti kao pozitivno? Koje poteškoće redovito susrećete? Što smatrate manje pozitivnim?*

Odgovor: Za razumijevanje ovog razvoja potrebno je najprije se podsjetiti da se u Austriji između 1918. i 1932. vodila borba (Kulturkampf) između socijaldemokrata i Kršćansko-socijalne stranke u kojoj se uvijek iznova postavljalo i pitanje vjeronauka. Socijaldemokrati su htjeli izbaciti vjeronauk iz škola. Kršćanski su ga socijalisti htjeli zadržati kao obvezni predmet zajedno s religioznim vježbama (praksom). Za vrijeme nacionalsocijalističke okupacije (1938-1945) vjeronauk je proglašen slobodnim predmetom, ali je malo-pomalo gotovo nestao iz škola. Godine 1945. bile su u cijelom Beču samo četiri škole u kojima se poslije podne mogao predavati vjeronauk.

Takvo je stanje nužno dovelo do stvaranja župske kateheze za djecu i mlade. Godine 1945. htjeli su komunisti vjeronauk u najboljem

slučaju ostaviti kao slobodan predmet. Međutim, socijaldemokrati i Narodna stranka Austrije složili su se da se vjeronauk uvede u škole kao obvezan predmet s kojega se moglo ispisati u prvih deset dana jedne školske godine. Vjeronauk u školama Crkva i pojedine vjerske zajednice organiziraju, vode i nadgledaju, a država ga omogućuje i financira. Vjeronauk se održava unutar redovite nastave. Vjeroučitelji mogu biti katehete koje postavlja Crkve, ali ih također potvrđuje i u službu stavlja država. U svakom slučaju, oni moraju imati dopuštenje i mandat Crkve.

Godine 1945. postojao je jedan manji krug u Crkvi koji je smatrao kako uopće ne bi trebalo ponovno uvoditi vjeronauk u škole, nego da bi trebalo držati kateheze samo u župi gdje bi mogla biti mnogo življa veza s katehetskim naviještanjem i liturgijom. Ovo mišljenje nije imalo neku značajniju većinu. Međutim župni se vjeronauk za djecu i mlade zadržao usporedo s vjeronaukom u školi. Posljednjih se desetljeća neprestano smanjivao broj djece i mladih koji dolaze na župni vjeronauk. Danas na jednogodišnju pripravu na prvu ispovijed i pričest dolaze u župu gotovo sva krštena djeca, jednako tako na jednogodišnju pripravu na krizmu. Na ostale župne katehetske susrete dolazi, već prema pojedinim krajevima, 3 do 20% krštene djece i mladih. Da u Austriji nemamo školskog vjeronauka, bilo bi nam vjerojatno kao u Francuskoj: mnoga djeca ostaju nekrštena, katehetska se pouka svodi ukupno na 1 do 3 godine. Kad pogledamo unazad, mi smo danas presretni da je Crkva 1945. ustrajala na ponovnu uvođenju školskog vjeronauka. U svakom slučaju naše su tadašnje prilike drukčije nego danas u Hrvatskoj. Mi smo imali samo sedam godina prekida, dok u Hrvatskoj desetljećima nije bilo školskog vjeronauka. To vjerojatno zahtijeva drukčiji postupak. Morat će se potražiti drugi putovi. Ipak smatram vrlo dobrim da se u jednoj od tradicionalnih katoličkih europskih zemalja, u kojoj je kršćanstvo i hrvatstvo usko međusobno povezano, odlučilo uvesti vjeronauk u škole.

Pozitivno iskustvo školskog vjeronauka jest to, da se oko 90% krštene djece kroz čitavo vrijeme školskog razvoja, tj. kroz čitavu dječju i mladenačku dob obuhvaća kontinuiranom izgrađujućom školskom katehezom. Pri tome nam je već više godina jasno da školski vjeronauk, koji mi u Austriji smatramo službom Crkve i, prema tome, katehezom, ne može riješiti sve katehetske zadaće, te da je potrebna nadopuna, prije svega župnom sakramentalnom katehezom. K tome, također nam je poznato da se školski vjeronauk od kateheze u sklopu škole - tako je to još danas u nekim seoskim krajevima - često pretvara pred-katehezu (katehetsku propedeutiku, pre-katehezu) u sekulariziranim sredinama. Budući da austrijska Crkva školski vjeronauk smatra službom djetetu i

službom instituciji škole, to je način naviještanja koje se može provoditi ovisno o konkretnim prilikama pojedinog učenika. Ovo služenje ima smisla i tada kada sve više djece dolazi iz posve sekulariziranih i nereligioznih obitelji. To stvara poteškoće i traži promjenu. No ta činjenica ništa ne umanjuje smisao i značenje školskog vjeronauka.

Od 1945. u Austriji se kao predavači vjeronauka postavljaju laici. Dok su u Beču 1945. to obavljale tri žene, danas ih ima više tisuća u svim austrijskim biskupijama. Za te katehete-laike osnovani su vlastiti centri za izobrazbu (Vjeronaučnopedagoške akademije - Religionspädagogische Akademie). Iskustva s tim akademijama povratno su pozitivno djelovala i na izobrazbu klerika. No velik broj laika znači i određene poteškoće i zadaće. Dok je svećenik-kateheta prijašnjih vremena vodio intenzivniji život s Crkvom (časoslov, svakodnevna misa, godišnje duhovne vježbe...), to kod laika nije toliko slučaj, pogotovo ako nisu zaposleni puno radno vrijeme. Tako se javlja pitanje njihove duhovne izgradnje i nadogradnje, što u njihovu slučaju pretpostavlja pitanje specifične "laičke duhovnosti". Odgovarajuća razmišljanja nisu još dovela blizu cilja. Poteškoća se uvijek javlja tamo gdje vjeroučitelj samoga sebe u školi vidi kao učitelja (analogno nastavniku povijesti ili fizike), previdajući pritom svoju dušobrižničku odgovornost.

Pitanje: *Vjeronauk u školama i župna kateheza, te odnos između njih predmet su stalnih rasprava. Koja su Vaša iskustva i zapažanja?*

Odgovor: Djelomično sam odgovorio već u prethodnoj točki. Ideal bi bio - što je ostvarivo samo tamo gdje svi učenici dolaze iz prakticirajućih katoličkih obitelji - da se najvažnija i temeljna kateheza dobije u zajednici, dok bi školski vjeronauk imao zadaću nadopunjavati, produbljivati i dalje voditi. Što je obitelj udaljenija od župnog života, to važniju ulogu preuzima školski vjeronauk. Iako je njegova uloga dovesti do života u kršćanskoj zajednici, ipak on nije besmislen i uzaludan čak ni za one učenike kod kojih taj cilj nije postignut. Prema mojemu iskustvu najbolje je da se uspostavi suradnja između tih dvaju vjeronauka, a da školski vjeronauk uzima u obzir ono što se zbiva u župnoj katehezi. U nas u Austriji poteškoća se javlja zbog sljedećeg razloga: Školski se vjeronauk odvija prema saveznome planu i prema udžbenicima za vjeronauk, koji vrijede za cijelu Austriju. Nasuprot tome, župna je kateheza u svakoj župi drukčije postavljena i planirana. Dobrovoljni suradnici u župnoj katehezi često puta ne znaju što se i kada u školi uči. Zbog toga češće nego što je potrebno dolazi do mimoilaženja, pri čemu školski vjeronauk

ima premalo obzira prema župnoj katehezi, a župska kateheza prema školskom vjeronauku.

Pitanje: Što biste nam mogli posavjetovati u vezi sa sadašnjim uvođenjem vjeronauka u škole?

Odgovor: Kao prvo bih savjetovao da veza između vjeronauka i Crkve ostane vrlo uska. Samo ako iza školskog vjeronauka bude stajala živa Crkva, imat će vjeronauk u školi svoj smisao na dulje staze. Kao drugo bih savjetovao: koliko to snage dopuštaju uz školski bih vjeronauk zadržao i župnu katehezu. Ovo bih savjetovao bar za pripremu na prvu pričest i potvrdu. Imajući u vidu primanje sakramenata, i roditelji koji su udaljeniji od Crkve shvaćaju da se, uz školski vjeronauk, moraju pohađati i crkveni susreti za uvođenje. Dio sudionika tih župnih susreta ostaju onda i dalje uključeni u župske grupe djece ili mladih. Pri uvođenju školskog vjeronauka ja bih, dalje, pazio na to da školski vjeronauk ne bude puki nastavak dosadašnje župne kateheze. Školski se vjeronauk mora održavati unutar školskih danosti i zahtjeva, ostajući u tim granicama.

Kao središnje pitanje ostaje pitanje vjeroučitelja i kateheta. Savjetovao bih da učinite sve da biste imali vjeroučitelje koji se identificiraju s Crkvom. Čini mi se da će biti od velike dobrobiti da se vjeroučitelji redovito sastaju u radnim i katehetskim skupinama da bi upotpunjavali svoju stručnu teološku i duhovnu sposobnost i snagu. Pri tome bi možda trebalo pripaziti da se takve katehetske skupine ili krugovi ne bi shvatili kao neki sindikat nasuprot "poslodavcu" - biskupiji. To bi značilo smrt duhovnosti.

Pitanje: Što smatrate važnim za izobrazbu i daljnu izobrazbu vjeroučitelja?

Odgovor: Smatram povoljnim uravnotežen odnos između teologije i humanih znanosti (pedagogike, psihologije, antropologije, sociologije...) te metodičke, školskopraktične i duhovne izobrazbe. Tu smo želju imali pred očima pri razvoju osnovnih nacrtu vjeronaučnih pedagoških akademija u Austriji. Što se tiče duhovne izgradnje, postoje dva suprotstavljena puta. U Beču je bilo mišljenja da svaki profesor na nekoj vjeronaučnoj pedagoškoj akademiji u svojem predmetu ima unijeti i duhovni vidik, te da onda nije potrebno imati određenog "duhovnika". Tamo smo imali iskustvo da je uskoro svaka grupa sebi pronašla profesora ili svećenika izvan akademije s kojim je održavala duhovne obnove, bogoslužje,

koji je praktično postao njihovim "duhovnikom". U vrijeme svojeg službovanja u Beču nisam bio susreo neku skupinu koja već za Božić prve akademske godine ne bi pronašla svećenika svojega povjerenja. Nakon što se u Grazu osnovala vjeronaučna pedagoška akademija, pokušalo se ići drugim putem. Uz profesore bi se postavio i dušobrižnik za studente, koji je onda ostao duhovikom laika u crkvenoj službi. Prednost je bila u tome što je određeni svećenik odgovorno preuzeo tu zadaću i sustavno se brinuo za potrebe njihove duhovnosti. Nedostatak za vrijeme obrazovanja leži u tome što takav svećenik ima premalo kontakata sa studentima. On je vezan uz školske odmore i slobodno vrijeme, osim kad i sâm ne predaje neki predmet.

Za izobrazbu i daljnju izobrazbu laika vjeroučitelja važno je također ovo: potrebno ih je ozbiljno i s poštivanjem uzeti u njihovu laičkom staležu, a ne smatrati kao "hadomjestak kapelana". Valja biti svjestan da jedna majka ili jedan otac koji predaje vjeronauk u školi upravo kao takav može dati doprinos izgradnji Božjega kraljevstva u Crkvi, a ne još da mora preuzeti neke dodatne zadaće u župi.

S druge strane treba gledati da svećenik vjeroučitelj ne nestane iz škole, nego da Crkva bude prisutna u školskome vjeronauku preko suradnje svećenika i laika. Za obje mi se skupine čini sve važnijim teološko i metodičko-praktično *permanentno obrazovanje*, jer će samo dobro obrazovani vjeroučitelji ostvarivati plodonosan vjeronauk. Ako pak vjeroučenici dožive plodonosan vjeronauk, i oni će poslije vlastitu djecu slati na taj vjeronauk.

I na kraju: na što pod katehetskim vidikom treba obratiti pozornost u izobrazbi i svećenika-kateheta, i napose kateheta-laika: predavanje pojedinih disciplina (dogmatika, moralna teologija, psihologija, metodika...) u Austriji se odvija jedno uz drugo, bez međusobna odnosa. U izobrazbi budućih kateheta bilo bi važno da oni nauče gledati u cijelosti ono što znanost dijeli. Kad kateheta obrađuje temu stvaranja, mora pritom imati pred očima ono što je o tome učio iz starozavjetne egzegeze, ali i iz fundamentalne teologije i dogmatike, pri čemu se pojavljuje još mnogo pitanja koja dolaze iz antropologije i današnjih prirodnih znanosti. Potrebno je, dakle, da nauče gledati u cijelosti ono što znanost dijeli. U izobrazbi treba obratiti pozornost na takve međuodnose.

Prilikom permanentnog školovanja u nas zapažam i daljnju poteškoću. Budući da se permanentna izobrazba većim dijelom prepušta slobodnom opredjeljenju vjeroučitelja, može se dogoditi da se vjeroučitelj u svojoj daljoj izobrazbi bavi samo onim temama ili ličnostima, koji ga utvrđuju u njegovim (konzervativnim ili progresivnim) stavovima. Bilo bi

važno pozabaviti se bez predrasuda i suprotnim stajalištima. Gimnazijski vjeroučitelji koji se, kako je to u nas katkada slučaj, bave isključivo teologijom oslobođenja pa sve drugo ignoriraju, postaju jednostrani i u predavanjima. To isto, naravno, vrijedi vice versa za druge stavove.

Pitanje: *Poglavlje za sebe svakako su udžbenici (katekizmi) za učenički vjeronauk. Vama su poznati naši katekizmi kao i katekizmi ostalih europskih zemalja. Što biste rekli o tome?*

Odgovor: Budući da, na žalost, ne razumijem hrvatski, ne bih mogao suditi o stvarnom sadržaju i jezičnoj postavci vaših katekizama.

Rasprava o europskim vjeronaučnim udžbenicima načelno se danas kreće između dvaju polova. Postoji jedna (razmjerno mala i konzervativna) skupina koja se zauzima za sustavni katekizam u pitanjima i odgovorima s nadopunjujućom biblijskom poviješću. Međutim, razvoj u Europi je krenuo drugim putem. Otišlo se od tradicionalnoga katekizamskog vjeronauka koji je slijedio strogi teološki sustav. Razvili su se vjeronaučni udžbenici koji uz vjerski nauk donose i profane tekstove da bi se ostvarila veza vjeroučenika sa životom i da bi se uspostavio most prema aktualizaciji koja ne prenosi sadržaje samo riječima nego i slikama, pjesmama itd. Za Austriju mi se to činilo potrebnim, jer učenici više nisu bili spremni napr. baviti se cijelu godinu Starim zavjetom, a iduće godine možda isključivo moralnom naukom. Bez obzira na nedovoljnu spremnost učenika postavlja se katehetsko pitanje ne bi li se središnja pitanja (Bog, Krist, sakramenti, kršćanski život) morala svake godine obraditi sukladno dobi učenika.

S druge strane, treba međutim pripaziti na to da se ne izgube opći pregled i integralni zajednički pogled, da ne bi na kraju preostao prepušten slučaju mozaik pojedinačnih vjerskih spoznaja. Austrijski vjeronaučni udžbenici od 5. do 8. razreda pokušavaju izbjeći ovu opasnost, tako da na kraju svake školske godine ponavljaju kao sažetak Očenaš i Vjerovanje i na priručnim radnim listovima pokazuju na koji je način svako pojedino poglavlje određene školske godine povezano s prošnjama iz Očenaša i člancima iz Vjerovanja.

Preopćenito je kazati da je vjeronaučni udžbenik u posljednjih pedeset godina doživio snažnu funkcijsku promjenu. Katekizmi iz prijašnjih vremena bili *su norma i oblik* poučavanja. Išlo se od pitanja do pitanja i trebalo je sve proći. Nasuprot tome, današnji su vjeronaučni udžbenici manje norma poučavanja (to je curriculum!) nego *sredstvo* poučavanja koje se nadopunjava brojnim drugim pedagoškim sredstvima

(audiovizualna pomoćna sredstva, dijapozitivi, grafoskopi...) kao i izravno i posredno povezanim tekstovima (pjesme, pripovijetke itd.). U kojoj se mjeri tako čini u hrvatskim vjeronaučnim udžbenicima, ne bih mogao prosuditi. Općenito će vjerojatno biti tako da se hrvatsko školstvo razvija usporedo s europskim školstvom, te da vjeronaučni udžbenici na neki način slijede europski razvoj.

Prema mojem iskustvu trebalo bi izbjegavati dva ekstrema u vezzi sa vjeronaučnim udžbenicima. Nije dobro da se vjeronaučni udžbenici prečesto mijenjaju. Vjeroučiteljima je potrebno dvije do tri godine dok ne uđu u jedan udžbenik. Tada mogu uspješno raditi više godina po toj knjizi i tek tada jedna obnova ima smisla. Ali nije dobro da jedna knjiga bude predugo u uporabi u nastavi, jer se danas vrlo brzo mijenja mentalitet učenika i učitelja i školske metode, tako da knjige zastare brže nego u prijašnjim naraštajima.

Pitanje: *Na kraju bismo Vam htjeli najsrdačije zahvaliti i u isto vrijeme zapitati, što biste nama u Hrvatskoj htjeli staviti na srce u povodu uvođenja vjeronauka u škole?*

Odgovor: Htio bih ono što mi se čini najvažnijim izraziti trima citatima: "U predavanju vjeronauka nisu najvažniji katekizam i metoda, nego oduševljeni kateheta!" (*Karl Raab*);

"Tko želi mladima služiti, mora založiti svoje srce." (*Adolf Kolping*);

"Odgajati i biti odgajan znači također trpjeti. No to je uvijek bol koja dovodi do uskrsnuća!" (*Clemens Röbl*).

S njemačkog preveo Zvonko Pažin

"POUČAVATI U MOLITVI - UČITI MOLITI"

Prikaz knjige

Edgar Josef KORHERR,
Beten lehren - Beten lernen, Grundkurs der Gebetspädagogik mit Übungsvorschlägen, Styria Verlag Graz, 1991,
459 stranica.

Pero Aračić

Kad se pogleda u izloge religiozne literature, zacijelo ne nedostaju izdanja iz molitvenog područja. Dapače, sve je više naslova koji pokazuju namjeru pomoći suvremenom čovjeku da se što bolje "šnade" u molitvi, odnosno da je zavoli. Pojavak jednoga sistematskog djela o molitvi u njemačkome govornom području ne bi po sebi iznenađivao, znajući obilnu "teološku proizvodnju". No, kad se na tako bogatu i kreativnu obzorju pojavi knjiga za koju na više mjesta nadoh napisanu tvrdnju da je "ispunila prazninu", vjerujem da je vrijedno da i naša čitateljska publika dobije bar djelomični uvid u to djelo. Kako se vidi iz naslova, knjiga je vrlo opsežna. Uz obilnu bibliografiju, pojmovni i imenski registar, podijeljena je u četiri poglavlja.

U prvom dijelu, koji ima naslov: "*Utemeljenja i osnovna pitanja*", tema je upravo o osnovanosti nečega što se naziva molitva. Autor tvrdi da je "Molitva dio ljudskog bivanja". Obradna je i situacija molitve danas u usporedbi s onom donedavnom, ali još prisutnom. Naime, on dokazuje da je donedavno osnovno usmjerenje u molitvi bilo teocentrično, a danas je vrlo rašireno antropocentrično usmjerenje. Utjecaj na ostvarivanje molitvenog života svakako imaju promjene ritma obiteljskog života i sve transformacije koje doživljava cjelokupni život. Tako imamo posla s naraštajima koji su odrasli gotovo bez iskustva obiteljskog ozračja molitve. U tom kontekstu i pojedincu i zajednici autor sugerira da postanu svjesni vlastite situacije i da vide što i gdje treba mijenjati. U tim procesima čovjek